

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

FÖRELÄGGANDE
2014-10-16

Aktbil nr 376

Diarienummer
551-12463-2012
Dossienummer
1446-1142

Sida
1(5)

Försvarsmakten
Ledningsregementet
P1 920
749 81 Enköping

Föreläggande om kompletteringar till ansökan om tillstånd enligt miljöbalken; flygskjutfältet Hammaren i Karlsborgs kommun

Beslut

Miljöprövningsdelegationen förelägger Försvarsmakten att lämna följande kompletteringar av underlaget till ansökan om tillstånd till flygskjutfältet Hammaren.

1. En kvalitativ och kvantitativ bedömning av risken för skada på de fisk- och fågelarter som anges som typiska för Natura 2000-området Vättern. Även påverkan på övriga arter som är betecknade som känsliga ska redovisas.
2. En beskrivning av möjliga alternativa lösningar, således andra lokaliseringar av verksamheten, relaterat till bestämmelserna om just Natura 2000.
3. En beskrivning av verksamhetens tvingande orsaker relaterat till bestämmelserna om just Natura 2000.
4. Konkreta åtgärder som kan och kommer att vidtas som kompenserar de värden som går förlorade för de olika arterna.

Ovan angivna kompletteringar ska ha kommit in till Miljöprövningsdelegationen senast den 1 december 2014 i sju exemplar. Länsstyrelsens diarienummer ska anges. Kompletteringarna bör även lämnas in digitalt till miljoskyddsmyndigheten. vastragotaland@lansstyrelsen.se.

Om kompletteringarna inte kommer in kan Miljöprövningsdelegationen komma att pröva ärendet i det skick det föreligger eller avvisa ansökan om tillstånd.

Skälen för miljöprövningsdelegationens beslut

Tillämpliga bestämmelser

Av 7 kap. 27 § miljöbalken framgår följande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska fortlöpande föra en förteckning över naturområden som bör skyddas eller är skyddade

1. som särskilda skyddsområden enligt Europaparlamentets och rådets di-

rektiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar,

2. som särskilda bevarandeområden enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG, eller

3. enligt internationella åtaganden eller nationella mål om skydd för naturområden.

Av förteckningen ska det framgå vad som motiverat att ett område har tagits upp i förteckningen och enligt vilket direktiv, internationellt åtagande eller nationellt mål som förtecknandet har skett.

Ett område som tagits upp i förteckningen ska prioriteras i det fortsatta skyddsarbetet.

Av 7 kap. 28 § miljöbalken framgår följande.

Regeringen får förklara ett naturområde som särskilt skyddsområde, om området enligt direktiv 2009/147/EG är särskilt betydelsefullt för skyddet av vilda fåglar.

Ett område som enligt artikel 4.4 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom rådets direktiv 2006/105/EG, har valts ut som ett område av intresse för unionen ska av regeringen förklaras som särskilt bevarandeområde.

Av 7 kap. 28 a § miljöbalken framgår följande.

Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 27 § första stycket 1 eller 2.

Av 7 kap. 28 b § miljöbalken framgår följande.

Tillstånd enligt 28 a § får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte

1. kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas,

2. medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Av 7 kap. 29 § miljöbalken framgår följande.

Trots bestämmelserna i 28 b § får tillstånd enligt 28 a § lämnas, om

1. det saknas alternativa lösningar,

2. verksamheten eller åtgärden måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och

3. de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses.

Ett beslut om tillstånd med stöd av första stycket får lämnas endast efter regeringens tillåtelse.

Av 7 kap. 29 a § miljöbalken framgår följande.

Om ett tillstånd lämnas efter regeringens tillåtelse enligt 29 §, är den som ansökt om tillståndet skyldig att bekosta de kompensationsåtgärder som anges i beslutet om tillstånd.

Första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att kräva att sökanden skall stå för kostnaderna. Vid avvägningen skall särskilt beaktas det allmänintresse som avses i 29 § första stycket 2.

Av 22 kap. 1 § jämfört med 19 kap. 5 § 1 miljöbalken framgår att en ansökan om tillstånd ska vara skriftlig. Den ska bl.a. innehålla en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap. och förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. iakttas.

Om ansökan är ofullständig ska miljöprövningsdelegationen förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Följer sökanden inte föreläggandet och om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för tillståndsprövningen får ansökan avvisas, se 22 kap 2 § jämfört med 19 kap 5 § 2 miljöbalken.

Nu aktuella ansökan

Försvarsmakten har ansökt om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till befintlig och utökad verksamhet vid skjutfältet Hammaren i Karlsborgs kommun. Försvarsmakten har också ansökt om tillstånd enligt bestämmelserna i 7 kap. 28 a § miljöbalken i den händelse miljöprövningsdelegationen anser att ett sådant tillstånd krävs.

Miljöprövningsdelegationen har i överlämnandeskrivelse till regeringen den 16 april 2014 gett uttryck för bedömningen att ansökt verksamhet på ett betydande sätt antas påverka värdena i Natura 2000-området Vättern. Utöver en betydande påverkan på de Natura 2000-värden och livsmiljöer som finns kan det inte uteslutas att skada också uppstår eller att arternas bevarande i området kan försvåras. Detta måste anses vara fallet även med beaktande av möjligheten att föreskriva villkor med begränsningar. Mot bakgrund av att fråga nu är om en betydande utökning av befintlig verksamhet kan inte heller övergångsbestämmelsen, men innebär att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § inte behövs, anses vara tillämplig. Med ledning av vad som hittills framkommit i ärendet kvarstår Miljöprövningsdelegationen preliminärt vid denna bedömning. Miljöprövningsdelegationen har alltså att pröva såväl tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken som tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Behov av kompletteringar

Av Länsstyrelsens yttrande i ärendet den 30 september 2013 framgår att framförallt följande innebär betydande påverkan och risk för skada:

Fiskar

Det inre verksamhetsområdet ligger inom fredningsområde 5. Fredningsområdet utgör lekområde för sik och röding. Ackumulering av metallskrot kan på sikt komma att täcka över viktiga lekbottnar. Även vassa uppstickande

föremål kan skada fisken. Just i Kråkviken och vid Sidön finns viktiga lekbottnar. En stor del av Vätterns sik- och rödingbestånd har sina lekbottnar här. Fiskrom är mycket känslig för kemisk påverkan. Även bottenfaunan, som är viktiga näringsdjur för fiskens tillväxt, är mycket känslig för kemisk påverkan under hela sin livsperiod. Nylagd rom är också mycket känslig för vibrationer under den första utvecklingsfasen.

Fåglar

Det är troligt att flyg- och skjutverksamheten påverkar de känsliga fågelarternas rastnings- och häckningslokaler. Känsligheten för fåglarna gäller särskilt under vår, sommar och tidig höst. Den sammantagna period då häckning för olika fågelarter förekommer är i huvudsak maj-augusti. Därutöver tillkommer rastningslokaler från april till september, i något enstaka fall till oktober-november.

I bevarandeplanen för Natura 2000-området finns målsättningar för antalet häckande par av olika fågelarter i Vättern. Det är troligt att den planerade utökningen av verksamheten ytterligare kommer att försvåra att dessa målsättningar uppnås.

- Fisktärna har noterats vid Hammarudden/Sidön. Den planerade verksamheten kan påverka livsmiljön för enskilda individer av fisktärna. Fisktärnan har en ökande trend i Sverige som helhet.
- För silvertärna är Enebågen en viktig sträcklokal. Silvertärnans rastplatser och flygväg längs Vättern kan påverkas. Silvertärnan har en ökande trend generellt.
- Svarthakedopping häckar på två lokaler norr om Hjo och har Norra Visingsö som sträcklokal. Det finns risk för påverkan på häckningslokalerna. Svarthakedopping har en negativ trend generellt och målsättningen för Vättern är minst fem häckande par.
- Vitkindad gås häckar på Sidön. Den lokalen riskerar att försvinna. Vitkindad gås har en ökande trend i Sverige generellt sett. I Vättern finns minst 16 häckande par. Målet är 25-50 par för Vättern med omnejd.
- Det finns risk för påverkan på ett befintligt fiskgjusebo. Det beräknas finnas fem häckande par i Vättern. Målet är minst 5-10 par.
- Storlom häckar vid Enebågen. Risk finns för att lokalen blir obrukbar för storlom. Det finns 12 häckande par storlommar i Vättern och målet är minst 20 par.
- Drillsnäppa rastar på norra Visingsö och häckar söder om Omberg. Det finns risk för påverkan på häckningslokalen. Målet för Vättern är att antal häckande par ska öka.

Därutöver förekommer fler känsliga fågelarter som rastar och häckar inom verksamhetsområdena. Ett flertal änder, vadare och måsfåglar flyttar längs Vätterns kuster och rastar därför på lämpliga platser utmed dessa sträckor. Fågelrastning förekommer i Erstadkärret på norra Visingsö samt på västra sidan av Vättern, t.ex. på Kråks skjutfält, Brevik, Enebågen, Fågelås, Gräs-

hult, Almnäs. Erstadkärret berörs av närgångna överflygningar av JAS 39 medan rastplatserna på västra sidan av Vättern ligger nära eller i direkt anslutning till det inre verksamhetsområdet. De känsliga arter som rastar någonstans utmed västra sidan av Vättern, förutom de arter som redan omnämnts, är *dvärgmåsa*, *enkelbeckasin*, *grönbena*, *kärrensnäppa*, *ljungpipare*, *småfläckig sumphöna*, *stjärtand*, *svärta*, *tofsvipa* samt *fyra sekretesskyddade arter*. I verksamhetsområdena förekommer häckningar av känsliga arter. Detta gäller t.ex. på Sidön, i området kring Hjo, Enebågsudde och Kråks skjutfält. Förutom de arter som omnämnts i punktlistan ovan häckar *gråtrut*, *havstrut*, *mindre hackspett*, *hämpling*, *rosenfink*, *småskrake* och *sånglärka* samt ytterligare *en sekretesskyddad art*.

Miljöprövningsdelegationen gör följande bedömning av behovet nu om kompletteringar till ansökan.

Enligt 4 kap. 8 § miljöbalken får användning av mark och vatten som kan påverka ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § komma till stånd endast om sådant tillstånd har lämnats.

Innebörden av det sagda är att frågan om huruvida tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken kan ges är avhängig av om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken föreligger.

För att nu kunna pröva frågan om tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna finner Miljöprövningsdelegationen att ansökan och den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen måste kompletteras med en mer utförlig beskrivning av den påverkan som kan förväntas på flora och fauna i området, framförallt med avseende på kvalitativa och kvantitativa bedömningar av risken för skada på de fisk- och fågelarter som anges som typiska för Natura 2000-området Vättern. Möjligheten till alternativa lösningar måste redovisas bättre vad avser andra lokaliseringar av verksamheten med tanke på de bestämmelser som gäller för Natura 2000-området. Därutöver behövs en redogörelse om verksamhetens tvingande orsaker av allmänt intresse. Det är slutligen nödvändigt att redovisa de åtgärder som kan vidtas för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses.

Ärendet har beretts av Kerstin Harvenberg, miljöskydds-enheten. Miljöprövningsdelegationens beslut har fattats av ordföranden Martin Jansson och miljösakkunnig Margareta Hernebring.

(Martin Jansson)

Margareta Hernebring

Kopia till
Expeditionen, Kerstin Harvenberg

